

УДК 378.015:808.5

Грицаєнко Л.М.,

ст. викладач кафедри педагогіки та методики професійного навчання,
керівник навчально-методичного відділу Київського національного університету технологій та дизайну,
hritsaenko@gmail.com

Україна, м. Київ

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНА СКЛАДОВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РИТОРИКА ТА МИСТЕЦТВО ПРЕЗЕНТАЦІЇ» У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

У статті простежується вплив глобалізаційних, інтеграційних процесів та інформаційної мережі Інтернет на мову, культуру та розвиток мовної особистості. Досліджується роль лінгвокультурологічної складової навчальної дисципліни «Риторика та мистецтво презентації» у формуванні духовності особистості через лінгвокультурологічний аспект вивчення фольклору, спадщини промовців минулого та сучасності.

Ключові слова: риторика, особистість, духовність, мова, культура, лінгвокультурологічна складова, комунікаційні процеси.

Постановка проблеми. Риторика як прагматична та теоретична наука про процеси комунікації, способи та методи переконання, комунікаційну діяльність мовця в цілому, є однією з найдавніших наук, яка обслуговує всі сфери діяльності людини і через слово, мову народу передає поколінням духовні і матеріальні надбання людства, духовну і матеріальну культуру.

Риторика як соціально-гуманітарна дисципліна, виконуючи ряд функцій: комунікативну, номінативну, гносеологічну, експресивну, ідентифікаційну, аксіологічну, естетичну та ін.; перебуваючи у безпосередніх зв'язках з найдавнішими дисциплінами: філософією, граматику, логіку, історією, дидактику, – та в опосередкованих з математикою, медициною, наукою про природу та ін., – виконує одну з найважливіших функцій – культуруносно. Поліфункціональність процесу мовлення розкривається через призму культури як окремої особистості, так і всього людства. Мова зберігає генетичний код народу, його менталітет, культуру. «Адже мова не лише забезпечує потреби спілкування, а й виявляє спосіб мислення, світобачення, світосприйняття її носіїв. Отож хочеш пізнати мову народу – пізнай життя народу, вивчи його історію й культуру» [1, с.94].

Питанню взаємодії мови і культури значна увага приділена у наукових працях вітчизняних вчених: В.Русанівського, Л.Мацько, В.Кононенка, І.Голубовської, С.Єрмоленко, В.Жайворонка, О.Селіванової, Ф.Бацевича, Г.Заньковської, С.Лавриненко, Н.Медвідь, К.Мізіна, О.Потапенка, Н.Венжинович, С.Гурбанської, Р.Каракевич, М.Шутової, Л.Ушакової та ін., – які через призму лінгвокультурології, науки, що виникла у 90-их роках ХХ століття, досліджують мовний світ українського народу, духовно-культурні концепти (етносимволи, міфологеми, метафори, етнічні феномени); фразеологічні одиниці як вираз самобутності, національної свідомості народу; лінгвокультурологічні аспекти вивчення іноземної мови. Науковці розглядають лінгвокультурологію у системі наук, понятійно-термінологічний апарат, предмет та напрямки розвитку.

Дослідження теоретичних та практичних аспектів навчального курсу риторики у вищій школі таких

науковців, як: Г.Сагач, Л.Мацько, С.Абрамовича, М.Чікарькової, В.Вандишева, В.Молдована, Н.Голуб та ін. – розкривають формування риторичної культурної особистості через мовлення, мову, яка «дає можливість людині реалізувати себе як духовну особистість, ідентифікуватися з власним «я», з колективом, суспільством, нацією. Вона моделює вчинки, щоденну прагматику людини. Знецінення мови знецінює її носіїв – мовців, знецінює націю і духовну культуру» [2, с.7].

Особливої актуальності у наш час набуває формування духовності особистості в умовах розвитку інформаційної мережі Інтернет, яка породжує «мережеву мову», «мережеве суспільство», «мережеве покоління», яке «незалежно від віку, мови, статі, культури легко знаходить мову зі своїми однодумцями чи ровесниками з інших країн» [3, с.9]. Важливо в сучасних культурних реаліях при процесах глобалізації, інтеграції, інтернаціоналізації не втратити національно-культурну самобутність, самоідентифікуватися і разом з тим «бути в ногу з часом», а для цього необхідно сформувати, виховати духовну мовну особистість. Актуальним є питання у курсі навчальної дисципліни «Риторика та мистецтво презентації», оскільки без оволодіння теоретичними засадами риторики, класичними зразками ораторської промови античності, мовотворчістю українських письменників, публіцистів, науковців неможливо досягти мистецтва комунікації у професійному спілкуванні, культури комунікативної взаємодії.

Мета роботи – дослідити лінгвокультурологічну складову навчальної дисципліни «Риторика та мистецтво презентації» у формуванні духовності особистості через два аспекти взаємодії мови і культури: аналіз впливу інформаційної мережі Інтернет на комунікаційні процеси в цілому і на мовну особистість – зокрема та лінгвокультурологічний аналіз текстів народної творчості, спадщини промовців минулого та сучасності.

Виклад основного матеріалу. ХХІ століття характеризується активними глобалізаційними та інтеграційними процесами, які проникають у всі аспекти життєдіяльності людей. Розвиток інформаційних

технологій сприяє прискоренню цих процесів, які в культурній сфері виявляються через інтернаціоналізацію, культурну уніфікацію, полікультурність, міжкультурну комунікацію, тобто, культура постає як наднаціональна. Глобалізація як соціокультурний феномен «визначає глибинні зміни в культурних стереотипах у зв'язку з новітніми науково-технічними, соціальними нововведеннями; перспективи міжкультурного діалогу» [4, с.37].

Глобалізаційні, інтеграційні процеси впливають на культуру і мову, кожна з яких становить собою відкриту, динамічну систему. Зміни, які об'єктивно протікають у кожній із систем, сприяють її оновленню, трансформації і взаємодії. Мова як носій матеріального та ідеального, відображає комунікаційну культуру мовців, особливості комунікаційних процесів у сучасному соціокультурному просторі, інформаційному суспільстві – в «суспільстві знань» (за визначенням ЮНЕСКО).

У філософії, за констатацією М. Журби, визначають три глобальні культурні коди: дописьмовий (традиційний), письмовий (книжковий), екранний, що перебуває у процесі формування [5, с.6]. «Ідеологія, релігія, творчість, освіта – все це сфери, які обслуговують культуру – змушені змінювати формати поширення, переходу від статичних книжних форм комунікації до мобільних інформаційно-комунікаційних форм» [3, с.9]. Як слушно зауважує О. Найдонов: «У мережевому суспільстві все стає потоком повідомлень», які здатні «відобразити нову «соціальну оптику», по іншому інтерпретувати й відшукувати можливості подальших взаємодій між людьми». Таким чином, «сучасна мережа – це динамічна система, сенс існування якої є комунікація» [3, с.9], тобто, передача інформації, яка стає самостійною реальністю, своєрідним мовним простором.

Риторика, враховуючи реалії часу, активізацію комп'ютеризації різних сфер діяльності людини, роль комунікаційних процесів у суспільстві, інтегрується у навчальну дисципліну «Риторика та мистецтво презентації», демонструючи нові комунікативні форми, виражені через особливості електронної мови, електронні ресурси, електронний дискурс, електронні тексти з гіперпосиланнями, презентації тощо. Внаслідок впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій професійна діяльність будь-якого фахівця урізноманітнюється, актуальності набуває вміння провести презентацію. Презентація, як комунікативна взаємодія, має три складові: самопрезентація (виступаючий незалежно від власного бажання презентує себе перед слухачами, співрозмовниками); публічна промова; власне презентація (створення презентації з використанням мультимедіа-технологій).

Виголошення публічної промови – це складна мисленнєво-емоційна мовленнєво-комунікаційна діяльність, в якій у повній мірі розкривається особистість, демонструючи мистецтво комунікації через оволодіння поняттями класичної риторики: логосу (ерудиції, розуму, раціонального, логічного викладу теми), етосу (дотримання морально-етичного аспекту як у зовнішньому вираженні, так і в мовленні), пафосу (виклад матеріалу з емоціями, почуттями, щиро). За Г. Сагач параметрами духовно-інтелектуальної, гармонійної особистості є

високий рівень культури розуму (широта світогляду, професійна компетентність, прагнення до самоосвіти), високий рівень культури серця (моральна чистота, емпатійність, здатність до співпереживання, гуманістичні цінності) і культура вчинку, тобто вияв моральної краси у манері поведінки й спілкуванні [6, с.35].

Інформаційна мережа Інтернет впливає на формування духовності, культури особистості. Мережеве суспільство через мову продукує культуру спілкування і одночасно є результатом культури сучасної цивілізації. Розглядаючи Інтернет-спілкування як нову форму міжособистісної комунікації, С. Зайцева відзначає, що інформаційна мережа «служить полігоном для створення та випробування мовних стратегій і прийомів спілкування, тут відбувається постійне ускладнення одних та спрощення інших мовних засобів, пов'язаних із планом вираження змісту та планом прагматичних інтенцій, які реалізуються через посередництво мережі. У цьому комунікативному просторі весь час виникають нові жанри або видозмінюються старі. Поступово Інтернет перетворюється на своєрідне жанропороджувальне середовище, де поява кожного нового жанру стає одним із сигналів, що інформує про створення нового мовного суспільства з новою комунікативною практикою» [7]. Як слушно зазначає Г. Сагач, у глобалізованому суспільстві виникає «потреба у людях особистісного типу, які вміють самостійно мислити, переконувати живим словом, спонукати до дії в ім'я торжества Істини, Добра, Краси, а також Віри, Надії, Любові» [8, с.5], тобто виникає потреба у формуванні мовної духовної особистості, орієнтованої на загальнолюдські моральні цінності.

Враховуючи лінгвокультурологічну складову у курсі «Риторика та мистецтво презентації», звертаємо увагу на позитивні тенденції Інтернету як каналу масової комунікації, джерело саморозвитку й самовдосконалення мовної особистості через культуру спілкування, залучення до духовних надбань цивілізацій. Так перевагами інформаційної мережі є, *по-перше*, доступність інформації у будь-якій сфері діяльності (електронних каталогів, довідників, книг, електронних ресурсів бібліотек та інших Інтернет-ресурсів), що сприяє формуванню ерудиції, культури, загальному розвитку особистості; *по-друге*, віртуальне мовленнєве середовище, як спосіб комунікації, що формує моральні якості: людяності, відкритості, щирості, широту поглядів, світогляду; *по-третє*, можливість творчо себе реалізувати, презентувати у найвіддаленішому куточку планети, продемонструвавши свої знання, досягнення, винаходи. На думку О. Тищенко, «саме віртуальний світ виявляє «найреальніші» риси людської особистості, допомагає, зокрема і через демократичне мовне спілкування, самоусвідомитися» [9, с.366].

Взаємозв'язок мови і культури в риторичі розкривається через оволодіння особистістю культурою спілкування та культурою мовлення, тобто нормативним аспектом: дотримання мовних норм літературної мови; етичним – дотриманням мовного етикету. Комунікативним аспектом, що виражається через систему риторичних законів: концептуального, стратегічного, тактичного, мовленнєвого, ефективної комунікації, системно-аналітичного. Культура мовлення особистості

розкривається через оволодіння комунікативними ознаками мовлення (правильність, логічність, змістовність, доцільність, стислість, виразність, етичність, естетичність, володіння мовним багатством). Все це виявляється через вміння вибудувати міжкультурний діалог, який є необхідною формою процесу спілкування у мережі.

Сучасне покоління надзвичайно багато часу проводить в Інтернеті, а для цього необхідно володіти певними моральними якостями, а саме: *по-перше*, проявляти терпимість, стриманість, уважність до потреб інших людей, толерантність до політичних, культурних, світоглядних розбіжностей (історичних традицій, вірувань, релігійних поглядів тощо); *по-друге*, намагатись опанувати, зрозуміти норми і цінності іншої культури; *по-третє*, вибудувати, налагодити міжцивілізаційний комунікативний контакт. У цьому аспекті слід відзначити особливу роль мови «у формуванні сприятливої для ведення діалогу атмосфери толерантності...» і яка є одночасно «специфічним середовищем, відкритим для розгортання міжлюдських стосунків» [10, с.249]. Прояв толерантності до іншої культури, міжкультурний діалог формує міжкультурну особистість, її духовність на засадах загальнолюдських цінностей: гуманізму, доброзичливості, відкритості для інших людей, щирості, інтелігентності. Досліджуючи особливий статус міжкультурної комунікації, О.Яшенкова відзначає, що у «процесі самовираження особистість отримує свою ідентичність саме в стосунках з іншими ідентичностями. Формуючи свій внутрішній мікрокосмос, вона неминуче виходить на рівень діалогу, комунікації задля досягнення взаєморозуміння, яке є взаємопроникненням, поєднанням різних смислів, творенням морального клімату толерантності» [10, с.249].

У навчальному курсі риторики звертаємо увагу й на негативні тенденції прояву глобалізаційних процесів у формуванні духовності особистості. Перш за все, негативним є те, що молоде покоління «проживає» в Інтернеті, у віртуальному світі й надає перевагу віртуальному спілкуванню замість «живого». Як слушно зауважує О. Яшенкова: «На підґрунті Інтернету виникають нові соціальні групи, нова ідеологія, починає формуватися новий психологічний образ мешканця планети XXI століття» [10, с.59]. Разом з цим, відбувається культурна уніфікація, коли людина, «виходячи» зі своєї культурної традиції, намагається потрапити в інше середовище, яке здається більш привабливим. Проте «вона зазвичай не потрапляє в культурний контекст, а опиняється в проміжному культурному конструкті, з його урізаними формами, мовою, дискурсом» [4, с.38].

Таким чином, Інтернет, як правило, нівелює, «стирає» глибинне, а формує новий продукт культури і комунікації – це раціональну, конкурентоспроможну, мобільну, міжкультурну особистість «без кордонів», демократичну, ліберальну, з космополітичними поглядами. Інтернаціоналізується мова, комунікаційний процес – інтернаціоналізується через мовлення особистість. Науковці-дослідники глобалізаційних процесів підкреслюють, що полікультурність нівелює патріотичні мотиви, в особистості може розвиватися цинізм та

нігілізм, розчарування в авторитетах та у власній державі. За словами Г. Сагаха: «Зникнення родоначальних архетипів може призвести до величезних духовно-моральних втрат суспільства..., творення деструктивного типу культури, коли суб'єкт виявляє недостатню здатність долати суперечності, труднощі, не має потенції для стабілізації ситуації» [6, с.231].

Враховуючи євроінтеграційні процеси в освіті, на думку Т. Чаркіної, глобалізація змушує змінити методологію й підходи соціально-гуманітарних наук, де головною ідеєю є «формування почуття дотичності до світової та європейської спільнот», але при цьому потрібно знаходити баланс «між формуванням національної самосвідомості й космополітичним мисленням» [4, с.40], що сприяло б розвитку особистості на засадах загальнолюдських і національних цінностей.

Формування духовності пов'язане з вихованням патріотизму, національної свідомості особистості, яка виявляється через знання рідної мови, національної культури, історії; почуття причетності до долі свого народу, країни внаслідок опанування кращими зразками фольклору українського народу, мовотворчістю письменників, публіцистів, науковців.

Лінгвокультурологічна складова є важливим компонентом у курсі навчальної дисципліни «Риторика та мистецтво презентації» для формування національної свідомості, національної ідентичності, причетності до духовних надбань українського народу, оскільки лінгвокультурологія, як наука «вивчає мову як феномен культури. Це певне бачення світу крізь призму національної мови, коли мова виступає як виразник національної ментальності» [11]. У мові відображено невичерпне багатство народної творчості з її багатогранністю, традиціями, звичаями, історією, культурою. Досліджуючи питання лінгвокультурологічного аналізу художнього тексту, Л. Мацько зауважує, що даний аналіз передбачає певну послідовність дій:

– «визначення належності тексту до конкретного історичного періоду розвитку української культури, літератури...;

– визначення мовних образів автора, адресатів і персонажів;

– виокремлення з тексту культурної інформації, пов'язаної з загальною концепцією художнього твору та основними її концептами;

– виділення в художньому тексті лінгвокультурем і групування їх за рівневим критерієм: звукосполучення (мелос), лексеми, лексичні словосполучення, фразеологізми, синтаксичні словосполучення; граматичні словоформи; синтаксичні конструкції... цілісний текст;

– семантико-гносео-онтологічна характеристика виділених лінгвокультурем...;

– аналіз семантичних особливостей лінгвокультурем» [12, с.64].

Лінгвокультурологічна складова навчальної дисципліни «Риторика та мистецтво презентації» досліджується у жанровому розмаїтті фольклору, зокрема в героїчному епосі: думах, баладах, історичних піснях, – які в XV-XVII століттях глибинно розкрили велич, незламність духу народу і трагізм, драматизм долі України. «Світлом

безсмертя осяяні славні постаті та оспівані високим мистецьким словом сини України, народні ватажки, гетьмани... Вони зуміли поєднати закличне слово і безсмертний подвиг духу, підняти на звитязну боротьбу народні сили» [13, с.144]. Вивчаючи мову в етнокультурному вимірі, В. Кононенко відзначає, що «в основу опрацювання вихідних позицій лінгвокультурології покладено тлумачення текстів як культурно-естетичного, національно-культурного явища. Кожне мовне утворення в текстовому оточенні може набувати ознаки мовно-естетичних знаків», лінгвокультурем, які є «мовними носіями естетичного світосприймання» [14, с.4].

Аналізуючи історичні пісні, думи в курсі риторики з позиції лінгвокультурології, героїчний епос розглядається як форма культури і словесне мистецтво як культура. Відстежуються духовно-культурні, національні концепти української культури через тропейні й фігуральні лінгвокультурами народнопоетичного походження такі, як: постійні епітети: *ясні зорі, тихі води, чорна хмара, ясний місяць, кінч вороний, шлях битий, ординський, мир хрещений* та ін.; тавтологічні синонімічні пари: *отець-ненька, кайдани-залізо, рече-каже, рече-промовляє, думає-гадає, сікти-рубати*; риторичні фігури: окличні, питальні речення, звертання, розгорнуті порівняння, заперечні порівняння, народнопісенний паралелізм (*калина – дівчина, сокіл – козак*) – все це підсилено вигуками: «Ой з-за гори чорна хмара, мов хвиля, іде...», «Гей, друзі-молодці, Браття козаки, запорожці!», «Гей, у лузі червона калина, Гей, гей, похилилася; Чогось наша славна Україна, Гей, гей, засмутилася». Старослов'язми, використані в думках і трансформовані у живу народну мову (*глас, уста, перст, злато, прах, паче, смиреніє, благати*), надають урочистості, піднесеності, величності героїчному слову.

Вся життєва історія людства закодована у мислеформах, лінгвокультуремах, які знаходять своє вираження через мистецтво слова – мову, через культурний фон тексту, культурночасовий простір. «Красномовство в історичному процесі – це формування нашої духовності, культури, національної свідомості, це і є історія українського Слова: слова писемного і усного, народного слова» [13, с.9]. Мова є носієм вищих лінгвокультурологічних цінностей духовності народу.

Лінгвокультурологічна складова простежується в історичному ракурсі: віхи розвитку красного письменства та культури в XIV ст.-поч. XVII ст. у мовотворчості видатних полемістів-проповідників: Г. Смотрицького, І. Вишенського, М. Смотрицького, З. Копистенського, К. Гранквіліона-Ставровецького. Особливості розвитку ораторського мистецтва в другій половині XVII і XVIII століть представлені діяльністю педагогів Києво-Могилянської академії: І. Гізелем, Л. Барановичем, І. Галятовським, А. Радивилівським, С. Яворським, Ф. Прокоповичем, Г. Сковородою.

Визначні постаті української культури: Т. Шевченко, Леся Українка, І.Франко, М.Костомаров, М.Грушевський та інші видатні світочі людського духу є виразниками української ментальності, моделлю національної особистості, які репрезентують духовне надбання українського народу. Як слушно зазначає В. Кононенко, формування мовної, духовної особистості «здійснюється

через мовну освіту з одночасним опануванням здобутків національної культури, її духовних скарбів» [14, с.3].

Висновки. Вивчаючи навчальну дисципліну «Риторика та мистецтво презентації» через призму лінгвокультурологічної складової, риторика акцентує увагу на взаємозв'язку мови і культури. Зміна назви дисципліни з «Риторики» на «Риторика та мистецтво презентації» є об'єктивно обумовленою і відображає лінгвокультурологічні процеси в суспільстві, оскільки актуальним стає мистецтво презентації для досягнення ефективності у процесі спілкування у соціокультурному просторі.

Через проекцію лінгвокультурологічної складової навчальна дисципліна «Риторика та мистецтво презентації» досліджує: народну творчість, мовотворчість українських письменників, публіцистів, науковців; ораторську майстерність митців слова в культурному просторі, тобто взаємодію мови і культури як в діахронічному аспекті (в період історичного розвитку), так і в синхронному – на сучасному етапі: створення ситуаційно-комунікативних текстів, коли текст виступає як продукт у процесі створення і як результат – виголосення перед аудиторією чи у процесі спілкування із співрозмовником. Риторика формує вміння вести діалог у видах красномовства: академічному, політичному, суспільно-побутовому, використовуючи закони мисленнево-емоційної мовленнево-комунікаційної діяльності, застосовуючи прийоми та методи ефективної комунікації, вивчає взаємозв'язок мовлення і культури спілкування.

У курсі «Риторика та мистецтво презентації» духовність особистості розкривається через культуру спілкування, взаєморозуміння між людьми, ефективність комунікації, володіння мистецтвом слова. Через лінгвокультурологічну складову риторики мова розглядається як форма культури і словесне мистецтво як культура, при цьому відстежуються національні концепти української культури, фольклор, національні традиції, звичаї, обряди, що сприяє формуванню духовності особистості, відчуття її приналежності до певної культури і водночас людиною всесвіту.

Література

1. Кононенко В.І. Рідне слово: підруч. для шкіл із поглибленим вивченням української мови, ліцеїв, гімназій, колегіумів / В.І. Кононенко. – К.: Богдана, 2001. – 303 с.
2. Мацько А.І. Риторика: навч. посіб. / А.І. Мацько, О.М. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 311 с.
3. Найдьонов О.Т. Світова інформаційна мережа, як нова форма культури / О.Т. Найдьонов // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць / за заг. ред. М.А. Журби – Частина 1. – Монреаль: ЦСТ «НБК»; Северодонецьк; вид-во СФУ ім. В. Даля, 2016. – С. 8-10.
4. Чаркіна П.І. Глобалізація: соціально-культурний аспект / П.І. Чаркіна // Versus. – 2016. – № 1(7) – С. 36-41.
5. Журба М.А. Матриця дигіталізованої медіакультури: переавантаження системи / М.А. Журба // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць / за заг. ред.

М.А. Журби – Частина 1. – Монреаль: ЦСП «НБК»; Сєвєродонєцьк; вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – С. 5-8.

6. Сагач Т.М. Вибрані твори: в 5 т. Ділова риторика. «Добротословіє». / Т.М. Сагач. – III. 3. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – 320 с.

7. Зайцева С.В. Інтернет-спілкування як нова форма міжособистісної комунікації [Електронний ресурс] / С.В.Зайцева – Режим доступу: <http://ukrjournals.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-spilkuвання-yaк-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/>

8. Сагач Т.М. Вибрані твори: в 5 т. Риторика. «Златоуст». / Т.М. Сагач. – III. 1. – Рівне: ПП ДМ, 2006. – 288 с.

9. Пилиценко О.М. Стиль мови інтернет-спілкування в національному корпусі української мови / О.М. Пилиценко // Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка: зб. наук праць / за ред. В. Г. Склярєнко – К.: Ін-т української мови НАН України, 2007. – С. 362-367.

10. Яшенкова О.В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. для самостійної роботи студ. / О.В. Яшенкова. – К.: ВД «Академія», 2011. – 304 с.

11. Маслова В.А. Лінгвокультурологія [Електронний ресурс] / В.А. Маслова – Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/maslova/01.php

12. Мацько Л.І. Лінгвокультурологічний аналіз художнього тексту / Л.І. Мацько // Культура слова. – 2011. – Вип. 75. – С. 56-66.

13. Трицаєнко Л.М. Основи красномовства [Електронний ресурс]: навч. посіб. / Л.М. Трицаєнко. – К.: КНУТД, 2013. – 246 с. – Режим доступу: <http://biblio.knutd.com.ua>

14. Кононенко В.І. Мова в етнокультурному вимірі / В.І. Кононенко // Тірська школа українських Карпат. – 2014. – № 11. – С. 3-6.

References

1. Kononenko V.I. *Ridne slovo: pidruch. dlya shkil iz pohlyblyenym vyvchennyam ukrayins'koyi movy, litseyiv, himnazi, kolehiumiv* / V.I. Kononenko. – K.: Bohdana, 2001. – 303 s.

2. Mats'ko L.I. *Rytoryka: navch. posib.* / L.I. Mats'ko, O.M. Mats'ko. – K.: Vys'ha shk., 2003. – 311 s.

3. Nayd'onov O.H. *Svitova informatsiyna merezha, yaк nova forma kul'tury* / O.H. Nayd'onov // Aktual'ni pytannya, problemy ta perspektyvy rozvytku humanitarnoho znannya u suchasnomu informatsiynomu prostori: natsional'nyy ta internatsional'nyy

aspekty: zb. naukovykh prats' / za zah. red. M.A. Zhurby – Chastyna 1. – Monreal: TsSP «NBK»; Syevyeronets'k; vyd-vo SNU im. V. Dalya, 2016. – S. 8-10.

4. Char'kina T.I. *Hlobalizatsiya: sotsial'no-kul'turnyy aspekt* / T.I. Char'kina // Versus. – 2016. – № 1(7) – S. 36-41.

5. Zhurba M.A. *Matrytsya dyhitalizovanoyi mediakul'tury: perezavantazhennyya systemy* / M.A. Zhurba // Aktual'ni pytannya, problemy ta perspektyvy rozvytku humanitarnoho znannya u suchasnomu informatsiynomu prostori: natsional'nyy ta internatsional'nyy aspekt: zb. naukovykh prats' / za zah. red. M.A. Zhurby – Chastyna 1. – Monreal: TsSP «NBK»; Syevyeronets'k; vyd-vo SNU im. V. Dalya, 2016. – S. 5-8.

6. Sahach H.M. *Vybrani tvory: v 5 t. Dilova rytoryka. «Dobrotosloviye».* / H.M. Sahach. – T. 3. – Rivne: PP DМ, 2006. – 320 s.

7. Zaytseva S.V. *Internet-spilkuвання yaк nova forma mizhosobystisnoyi komunikatsiyi.* [Elektronnyy resurs] / S.V. Zaytseva – Rezhym dostupu: <http://ukrjournals.com.ua/zmist-zhurnalu/vipusk-11/internet-spilkuвання-yaк-nova-forma-mizhosobistisno%D1%97-komunikaci%D1%97/>

8. Sahach H.M. *Vybrani tvory: v 5 t. Rytoryka. «Zlatoust».* / H.M. Sahach. – T. 1. – Rivne: PP DМ, 2006. – 288 s.

9. Tyshchenko O.M. *Styl' movy internet-spilkuвання v natsional'nomu korpusi ukrayins'koyi movy* / O.M. Tyshchenko // Linhvostylistyka: ob'yeht – styl', meta – otsinka: zb. nauk, prats' / za red. V. H. Sklyarenko – K.: In-t ukrayins'koyi movy NAN Ukrainy, 2007. – S. 362-367.

10. Yashenkova O.V. *Osnovy teorii movnoyi komunikatsiyi: navch. posib. dlya samostiynoi roboty stud.* / O.V. Yashenkova. – K.: VTs «Akademiya», 2011. – 304s.

11. Maslova V.A. *Linhvokul'turolohiya* [Elektronnyy resurs] / V.A. Maslova – Rezhym dostupu: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Linguist/maslova/01.php

12. Mats'ko L.I. *Linhvokul'turolohiichnyy analiz khudozhn'oho tekstu* / L.I. Mats'ko // Kul'tura slova. – 2011. – Vyp. 75. – S. 56-66.

13. Hrytsayenko L.M. *Osnovy krasnomovstva* [Elektronnyy resurs]: navch. posib. / L.M. Hrytsayenko. – K.: KNUITD, 2013. – 246 s. – Rezhym dostupu: <http://biblio.knutd.com.ua>

14. Kononenko V.I. *Mova v etnokul'turnomu vymiri* / V.I. Kononenko // Hirs'ka shkola ukrayins'kykh Karpat. – 2014. – № 11. – S. 3-6.

Grytsaenko L.M.,

senior lecturer of the Department of Pedagogy and Methods of Professional Training, the head of the educational-methodical Department of the Kyiv National University of Technology and Design, hritsaenko@gmail.com

Ukraine, Kyiv

LINGUOCULTURE COMPONENT DISCIPLINE "RHETORIC AND PRESENTATION ART" SPIRITUALITY IN THE FORMATION OF PERSONALITY

The article shows the influence of globalization, the integration process and information on the Internet on language, culture and linguistic identity development. The role linguo-cultural component is the subject matter "Rhetoric and presentation of art" in shaping the spiritual personality through linguistic and cultural aspects of studying folklore heritage speakers of the past and the present.

Key words: rhetoric, personality, spirituality, language, culture, linguoculture component, communication processes.